

від життя, а також від можливостей реалізації своїх прагнень. Серед факторів, що впливають на задоволеність життям у похилому віці, виділяють: здоров'я, економічний і сімейний стан, позитивне функціонування, рівень спілкування, соціально-психологічні чинники задоволеності життям людей похилого віку, пов'язані з різними видами взаємовідносин (сімейне життя і шлюб, наявність друзів і референтної групи та ін). Також зумовлює задоволеність життям оцінка людьми похилого віку сенсу та значущості власного життя для інших.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балацкий Е.В. Факторы удовлетворенности жизнью: измерение и интегральные показатели / Е.В. Балацкий // Мониторинг общественного мнения. – № 4(76). Октябрь-декабрь 2005. – С. 42–52.
2. Горбаль І.С. Психологічні аспекти задоволеності життям як когнітивного аспекту суб'єктивного благополуччя у літніх чоловіків та жінок / І.С. Горбаль //

Научный вестник Херсонского государственного университета. Серия «Психологические науки». – Вып. 1. – Том 1. – Херсон, 2014. – С. 154.

3. Ермолаева М.В. Психолого-педагогическое сопровождение пожилого человека / М.В. Ермолаева. – М. : НОУ ВПО «Московский психолого-социальный университет», 2011. – 464 с.

4. Польшкина Т.М. Особенности понимания феномена старости на разных этапах психолого-философского осмысления / Т.М. Польшкина // Вестник Башкирского университета. – 2012. – Т. 17. – № 3. – С. 1407.

5. Сусллова Т.Ф. Исследование удовлетворенности жизнью и смысловожизненных ориентаций в пожилом и старческом возрасте / Т.Ф. Сусллова, М.В. Жучкова // Сибирский психологический журнал. – 2014. – № 53. – С. 21.

6. Demakakos P. Age identity, age perceptions, and health: Evidence from the English Longitudinal Study of Ageing / P. Demakakos, E. Gjonca, J. Nazroo // Annals of the New York Academy of Science. – 2007. – № 1114. – P. 279–287.

7. Diener E. Subjective well-being and age: an international analysis / E. Diener, E.M. Suh // Annual Review of Gerontology and Geriatrics. 1998. – № 17. – P. 304–324.

УДК 159.9

ХАРАКТЕРИСТИКА ДІАГНОСТИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІЛЕЙ ДОСЯГНЕННЯ В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Щербакова О.О., к. психол. н.,
старший науковий співробітник

ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей шкільного віку та підлітків»
Національної академії медичних наук України»

У статті представлено характеристику методики діагностики цілей досягнень у навчанні. Подано результати адаптації методики дослідження цілей досягнення у навчанні школярів. Показано, що емпірична модель методики представлена трьома шкалами – цілі переваги над однокласниками, цілі вдосконалення навчання та цілі уникнення навчальних невдач. У статті подано психометричні характеристики адаптованої методики та стимульний матеріал.

Ключові слова: цілі досягнення в навчанні школярів, цілі уникнення, цілі переваги, цілі вдосконалення, психодіагностичні методики.

В статье представлена характеристика методики диагностики целей достижений в учебе. Представлены результаты адаптации методики исследования целей достижения в учебной деятельности школьников. Показано, что эмпирическая модель методики представлена тремя шкалами – цели превосходства над одноклассниками, цели совершенствования обучения и цели избегания учебных неудач. В статье представлены психометрические характеристики адаптированной методики и стимульный материал.

Ключевые слова: цели достижения в обучении школьников, цели избегания, цели превосходства, цели совершенствования, психодиагностические методики.

Shcherbakova O.O. CHARACTERISTICS OF THE DIAGNOSTICS FOR STUDYING THE ACHIEVEMENT GOALS IN THE EDUCATIONAL ACTIVITY OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS

The article presents a description of the methodology for diagnosing the achievement goals in educational activity. The results of the adaptation of the method of studying the achievement goals in the educational activity of schoolchildren are presented. It is shown that the empirical model of the methodology is represented by three scales - goals of supremacy over classmates, the goal of improving training (perfection goals or mastery-approach goal) and the avoidance goals academic failures. The article presents the psychometric characteristics of adapted technique and stimulant material.

Key words: achievement goals in schoolchildren educational activity, avoidance goals, supremacy goals, perfection goals, psychodiagnostic methods.

Постановка проблеми дослідження.

Для розуміння того, що представляє собою і як функціонує мотивація навчальної діяльності, важливо знати, які цілі її суб'єкт ставить перед собою, а також яким способом він планує здійснювати конкретні кроки по досягненню кінцевого результату. У сучасній вітчизняній психологічній науці спостерігається певна обмеженість засобів дослідження цілей досягнень у навчальній діяльності школярів основної школи на користь вивченню мотивів навчальної саморегуляції школярів та студентів (Я.В. Козуб, М.А. Кузнецов, М.М. Кузнецова, Є.Л. Скворчевська, К.І. Фоменко, М.В. Яцюк) [1; 4; 6; 7; 8]. Саме тому **метою** нашого дослідження стала адаптація методів діагностики цілей навчальної діяльності у межах теорії цілей досягнення Е. Елліота та Х. Макгрегор.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цілі досягнення в навчальній діяльності пов'язані між собою ієрархічно, саме тому важливо зрозуміти характер цього зв'язку. В останні два десятиліття цілі навчальної діяльності найбільш активно вивчаються науковою школою А. Еліота [9; 10]. У результаті проведених досліджень автором було виділено два типи навчальних цілей, характерних для школярів – результативні цілі та цілі знання (або майстерності). Цілі майстерності передбачають прагнення до саморозвитку, вдосконалення власних результатів, розвиток компетентності та досягнення майстерності, в той час як результативні цілі з виконання діяльності супроводжують демонстрацію рівня своїх досягнень і компетентності в порівнянні з іншими та підтримкою самооцінки. Нещодавні теоретичні дослідження привели

до підрозділу кожного типу на дві підгрупи цілей: наближення, що включають спрямованість на досягнення цілі, і уникнення, включаючи страх не досягти даного типу цілей (рис. 1).

У роботах А. Еліота, Дж. Харакевич, Р. Пекрана було виявлено позитивні зв'язки між результативними цілями (нормативними цілями виконання діяльності) і успішністю здачі іспиту в американських студентів, а також негативними зв'язками між результативними цілями уникнення та академічними досягненнями студентів [9; 11; 12]. В інших роботах були виявлені зв'язки між академічними досягненнями та мірою розвитку цілей майстерності у французьких школярів підліткового віку [13]. Було показано, що цілі майстерності пов'язані з позитивними емоціями, задоволенням, надійністю, позитивними очікуваннями, гордістю та відсутністю нудьги, а результативні цілі є предикторами емоцій гордості та гніву [12]. Дослідження М. Ричардсон [14] показало, що обидва типи цілей – суто навчальні та результативні позитивно – пов'язані з академічними досягненнями студентів університетів. При цьому, як зазначає Т.О. Гордєєва, цілі навчальної діяльності є ядром навчальної мотивації, які безпосередньо спрямовують і запускають навчальну активність школяра, а їх вивчення надзвичайно важливе [1].

Т.О. Гордєєва і В.А. Баранова [1] здійснили дослідження, присвячене вивченню цілових складових навчальної мотивації, завданнями якого було виявлення змісту навчальних цілей, які ставлять перед собою учні з різною академічною успішністю, зв'язку між різними типами цілей, а також

Мета діяльності

		Істинна / внутрішня (прагнення до майстерності до вдосконалення)	Нормативна (виконання діяльності)
Валентність	Позитивна (досягнення успіху)	Цілі досягнення майстерності	Цілі здійснення діяльності
	Негативна (уникнення невдачі)	Цілі уникнення майстерності	Цілі уникнення діяльності

Рис. 1. Теоретична модель цілей досягнення у навчальній діяльності Е. Еліота та Х. МакГрегора

джерел навчальних цілей, пов'язаними з мотивами та цілями учителів.

Авторами було адаптовано російськомовний варіант методики і визначено, що всі 4 типи навчальних цілей пов'язані одна з одною, причому найвищі зв'язки демонструють цілі уникнення, що передбачають страх суб'єкта навчальної діяльності не зрозуміти навчальний матеріал і бути гірше інших в класі. Авторами також було показано, що цілі пізнання та виконання навчального матеріалу, вирішення більш складних задач (тому що вони більш цікаві для дитини) пов'язані з академічними досягненнями школяра, а цілі, що пов'язані з прагненням бути кращим серед однокласників, або не бути гіршим за них, отримувати хороші оцінки або, навпроти, не отримувати поганих, не мають позитивних зв'язків з академічними досягненнями. З позитивними цілями пізнання пов'язані внутрішні навчальні мотиви – пізнавальний мотив і мотив досягнення. Навпаки, змагальні цілі співвідносяться, в першу чергу, з інтроєктованою регуляцією навчальної діяльності, тобто школяр, вмотивований почуттям обов'язку і сорому, прагне ставити перед собою цілі бути краще за своїх однокласників і отримувати хороші оцінки, які парадоксальним чином зовсім не приводять його до заповітної мети – вчитися краще [1].

Постановка завдання. Мета дослідження – розробити та апробувати методику діагностики цілей навчальної діяльності для школярів основної школи.

У психометричну вибірку увійшли 444 учнів, серед них – 84 учнів 5 класу, 120 – 6 класу, 84 – 7 класу, 85 – 8 класу, 70 учнів 9 класі і 62 учня 10 класу гімназії № 169 м. Харкова, НВК №13 м. Одеси, ліцею № 17 м. Хмельницького, НВК №12 м. Рівне.

Виклад матеріалу дослідження. Опитувальник цілей досягнення було розроблено А. Еліотом і Х. МакГрегор [10]. Російськомовна адаптація методики була здійснена Т.О. Гордєєвою і В.А. Барановою [1]. Нами було перекладено на українську мову 16 пунктів методики Т.О. Гордєєвої та В.А. Баранової, створено інструкцію: «Будь ласка, укажіть, наскільки кожне з тверджень відображає твою думку стосовно власної навчальної діяльності. Використовуй наступні варіанти відповідей: «Не згоден», «Скоріше не згоден», «Важко відповісти», «Скоріше згоден», «Згоден».

Оцінка пунктів опитувальника здійснюється за 5-бальною шкалою Лайкерта, де 1 – повністю не згодний, 5 – повністю згодний.

Надійність опитувальника. Першим кроком в обробці отриманих сирих даних була перевірка внутрішньої узгодженості опи-

тувальника. Для цього розраховувалася статистика альфа Кронбаха для шкали, що включає всі 16 пунктів. Величина альфа Кронбаха для шкали із 16 запитань склала 0,807, що є достатнім.

Пункти опитувальника з величинами показника альфа, якщо відповідний пункт буде видалений, представлені в таблиці 1. Виходячи із значень останнього стовпчика, можна бачити, що пункт 7 погіршує психометричний показник одномоментної надійності. Отже, пункт 7 не володіє високою диференційною силою, і його було виключено з кінцевої версії опитувальника, що вплинуло на збільшення величини альфа Кронбаха до 0,821. Повторна перевірка величин альфа для кожного пункту показало, що пункт 11 зменшує надійність опитувальника, що містить 15 пунктів. Видалення пункту 11 призвело до збільшення надійності до величини альфа 0,823 і всі 14 пунктів мають високу надійність. Кінцева версія опитувальника цілей досягнення в навчанні містить 14 пунктів (табл. 1).

Конструктивна валідність опитувальника. Для виявлення внутрішньої структури методики проводився факторний аналіз. Факторизації зазнали 14 з 16 пунктів опитувальника, які нижче будуть вказані за своїми первинними номерами. У результаті експлораторного факторного аналізу (з кутовим обертанням) було виділено три фактори, які не корелюють один з одним (табл. 2).

Перший фактор (інформативність 23,2%) утворили пункти: 9, 1, 5, 13, 16 (представлені у порядку убавання факторного навантаження). Зміст цього фактору утворили переважно пункти, які входять до шкали результативного наближення (наприклад, пункт 9 «Моя мета в навчанні – отримувати більш високі оцінки, ніж у більшості учнів»), а також 16 «Мене турбує те, щоб у навчанні не бути гіршим за інших своїх однокласників» вказує на те, що він може бути позначений як *фактор цілей переваги над однокласниками*.

Другий фактор (інформативність 17,5%) об'єднав наступні пункти: 6, 10, 14, 2, 12 (також перераховані у порядку убавання факторного навантаження). Психологічний зміст пунктів, що утворили цей фактор (показовим є пункт 6 із найбільшим навантаженням «Іноді я боюся, що не зрозумію матеріал, який ретельно вивчаю»), полягає в тому, що він відображає *цілі уникнення навчальної невдачі*. До фактору увійшли пункти, що в оригінальній версії опитувальника входять до шкали цілей уникнення, а також 12-шкали результативного уникнення.

Третій фактор (інформативність 14,17%) об'єднав наступні пункти: 15, 3, 4, 8 (також перераховані у порядку убутання факторного навантаження). Психологічний зміст пунктів, що утворили цей фактор (показовим є пункт 15 із найбільшим навантаженням (0,860) «Я дуже сильно хочу повністю зрозуміти і гарно знати той матеріал, який ми вивчаємо»), полягає в тому, що він відображає фактор цілей вдосконалення навчання.

Отже, кінцева версія опитувальника «Опитувальник цілей досягнення в навчанні» містить такі шкали — цілі переваги над однокласниками (5 пунктів), цілі уникнення навчальної невдачі (5 пунктів) та цілі вдосконалення навчання (4 пункти). Дана психодіагностична методика відповідає сучасним вимогам до психометричного обґрунтування особистісних опитувальників.

Отже, перша (цілі досягнення) та четверта (цілі результативного уникнення) шкали з оригінальної версії опитувальника розби-

лися на два фактори – їх пункти приєдналися до пунктів другої (шкала уникнення) та третьої (шкала результативного досягнення) шкал оригінальної версії.

Наша гіпотеза про існування чотирьох цілей навчальних досягнень учнів основної школи (мета результативного досягнення, мета пізнання, мета уникнення навчальної невдачі, мета результативного уникнення) частково не підтвердилась. Цілі результативного наближення (досягнення) в результаті емпіричної перевірки моделі опитувальника об'єдналися із деякими цілями результативного уникнення – всі вони стосуються прагнення переваги та конкуренції з однокласниками у навчальній діяльності. Саме тому ці пункти були об'єднані в шкалу цілей переваги над однокласниками.

Отримана нами шкала цілей уникнення навчальної невдачі була так названа, тому що вона представлена всіма пунктами оригінальної шкали уникнення та ще одним пунктом зі шкали результативного

Таблиця 1

Характеристика пунктів опитувальника «Опитувальник цілей досягнення у навчанні»

Адаптований переклад пунктів	Величина альфа-Кронбаха	Шкала
1. У навчанні для мене важливо показати кращі результати, ніж в інших учнів у моєму класі.	0,789	РН/Д
2. Мене турбує, що я не навчусь всього чого би міг навчитися в школі	0,802	У
3. У навчанні я хочу дізнатися якомога більше.	0,798	Н/Д
4. Я хочу уникнути поганих результатів у навчанні.	0,801	РУ
5. Для мене важливо продемонструвати більш високі результати в навчанні порівняно з іншими учнями в класі.	0,787	РН/Д
6. Іноді я боюся, що не зрозумію матеріал, який ретельно вивчаю.	0,803	У
7. Мені подобається вирішувати важкі завдання, тому що вони цікавіші*	0,821	Н/Д
8. Моя мета в навчанні – уникнути поганого виконання завдань.	0,794	РУ
9. Моя мета в навчанні – отримувати більш високі оцінки, ніж у більшості учнів.	0,788	РН/Д
10. У навчанні мене часто турбує те, що я можу не встигнути дізнатися про те, що можливо.	0,797	У
11. Для мене важливо зрозуміти зміст матеріалу, який вивчаю, якнайкраще*	0,807	Н/Д
12. Мене мотивує страх отримати погані оцінки в навчанні.	0,796	РУ
13. Мені важливо навчатися краще за моїх однокласників.	0,784	РН/Д
14. Мене турбує, що в школі я можу не впоратися з яким-небудь важким завданням.	0,794	У
15. Я дуже сильно хочу повністю зрозуміти і гарно знати той матеріал, який ми вивчаємо.	0,799	Н/Д
16. Мене турбує те, щоб у навчанні не бути гіршим за інших своїх однокласників.	0,791	РУ

* – пункти, виключені з кінцевої версії опитувальника.

уникнення. Усі пункти відбивають прагнення уникнути навчальних невдач самих по собі, безвідносно до навчальних успіхів чи невдач однокласників.

Третя шкала – цілі вдосконалення навчання – була утворена двома пунктами оригінальної шкали цілей досягнення та двома пунктами шкали результативного уникнення, всі з яких стосуються вдосконалення у виконанні навчальних завдань, досягнення успіхів та майстерності, уникнення поганого, недосконалого виконання завдань.

Ретестова надійність опитувальника. Повторне тестування однієї і тієї ж вибірки (120 учнів) було проведено з інтервалом у три тижні. Кореляція між результатами першого та другого тестування виявилася на рівні $r = 0,784$, що свідчить про достатньо високу ретестову надійність опитувальника.

Побудова нормативної шкали. У таблиці 3 представлені описові статистики «Опитувальник цілей досягнення у навчанні». Під час розбивки на три інтервали граничні значення норми для показників перших двох шкал становлять 10-20 балів, останньої шкали – 12-16 балів (табл. 3).

Конвергентна та дискримінативна валідність «Опитувальник цілей досягнення у навчанні» перевірялась шляхом визна-

чення кореляційних зв'язків показників цілей навчання з показниками мотивації досягнення А. Мехрабіана [5] (конвергентна валідність), академічної успішності та шкільної тривожності Б. Філіпса [3] (дискримінативна валідність) (рис. 1).

Існують зв'язки між шкільною тривожністю та цілями навчальних досягнень, зокрема між цілями переваги над однокласниками та страхом не відповідати вимогам інших ($-0,34$, $p < 0,0001$), страхом самовираження ($-0,41$, $p < 0,0001$). Отже, прагнення перевершити однокласників, бути не гіршим за них у навчальній діяльності властиве школярам, які не бояться висловлювати власну думку, демонструвати всім свої здібності, очікують схвалення, високих оцінок, мають власну думку стосовно своїх здібностей.

Цілі уникнення навчальної невдачі позитивно корелюють із шкільною тривожністю: страхом ситуації перевірки знань ($0,54$, $p < 0,0001$), страхом не відповідати вимогам оточення (вчителів, однокласників, батьків) ($0,44$, $p < 0,0001$) та фрустрацією потреби у досягненнях ($0,61$, $p < 0,0001$).

Цілі вдосконалення негативно пов'язані з фрустрацією потреби в досягненні ($-0,24$, $p < 0,0001$), однак позитивно – зі страхом перевірки знань ($0,34$, $p < 0,0001$).

Таблиця 2

Факторна структура пунктів «Опитувальник цілей досягнення у навчанні»

Пункти	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3
1. У навчанні для мене важливо показати кращі результати, ніж в інших учнів у моєму класі.	0,808	0,033	0,126
2. Мене турбує, що я не навчусь всього чого би міг навчитися в школі	0,016	0,658	0,143
3. У навчанні я хочу дізнатися якомога більше.	0,089	0,052	0,809
4. Я хочу уникнути поганих результатів у навчанні.	0,166	0,129	0,598
5. Для мене важливо продемонструвати більш високі результати в навчанні порівняно з іншими учнями в класі.	0,800	0,062	0,154
6. Іноді я боюся, що не зрозумію матеріал, який ретельно вивчаю.	0,030	0,752	0,053
8. Моя мета в навчанні – уникнути поганого виконання завдань.	0,337	0,110	0,544
9. Моя мета в навчанні – отримувати більш високі оцінки, ніж у більшості учнів.	0,819	0,068	0,107
10. У навчанні мене часто турбує те, що я можу не встигнути дізнатися про те, що можливо.	0,066	0,744	0,130
12. Мене мотивує страх отримати погані оцінки в навчанні.	0,366	0,460	0,078
13. Мені важливо навчатися краще за моїх однокласників.	0,776	0,124	0,195
14. Мене турбує, що в школі я можу не впоратися з яким-небудь важким завданням.	0,222	0,709	0,043
15. Я дуже сильно хочу повністю зрозуміти і гарно знати той матеріал, який ми вивчаємо.	0,002	0,109	0,860
16. Мене турбує те, щоб у навчанні не бути гіршим за інших своїх однокласників.	0,591	0,333	0,023
Факторна вага	3,253	2,444	2,185
% поясненої дисперсії	0,232	0,175	0,156

Встановлено статистично не значущі зв'язки між загальним показником цілей навчання та мотивацією досягнення (-0,06, $p > 0,05$), в той час як цілі переваги над однокласниками та цілі вдосконалення навчання корелюють із показниками мотивації досягнення (0,11 та 0,13, $p < 0,05$). Сильна кореляція була виявлена тільки з показниками шкали цілей уникнення (-0,55, $p < 0,0001$). Отже, цілі навчання не можуть бути пояснені через міру мотивації досягнення школярів, оскільки кожна дві з шкал опитувальника мають ознаки, що вказують як і на наявність прагнення до успіху, так і на прагнення уникнути невдачі. Шкала цілей уникнення вказує на страх невдачі у школярів.

Встановлено позитивний зв'язок між цілями вдосконалення навчання, цілями переваги над однокласниками та академічною успішністю школярів (0,53 і 0,49, $p < 0,0001$ відповідно).

Висновки. У результаті перевірки моделі цілей навчальних досягнень відповідно до теорії Е. Еліота та Х. МакГрегора ми отримали несподівані результати, що

не відповідають гіпотезі про існування чотирьох основних цілей навчальних досягнень – цілей уникнення, результативного уникнення, досягнення (пізнання) і результативного досягнення. Емпірична перевірка та верифікація цієї моделі показала, що існують три основні цілі навчальної діяльності: 1) цілі уникнення навчальних невдач, що характеризується більшою навчальною тривожністю, страхом невдачі, нижчою академічною успішністю в школярів; 2) цілі вдосконалення навчання, що розкривається через мотивацію успіху та страх перевірки знань, високу академічну успішність школярів; 3) цілей переваги над однокласниками, яка взаємообумовлена відсутністю страху не відповідати вимогам, а також страху самовираження, високою академічною успішністю.

Адаптований опитувальник характеризується високою надійністю та валідністю і спрямований на визначення трьох провідних цілей навчальної діяльності – бути кращим або не гіршим за інших (цілі переваги над однокласниками), вдосконалювати свою навчальну майстерність і пізнавати та

Таблиця 3

Описові статистики «Опитувальник цілей досягнення в навчанні»

Показники	Середнє значення	Мінімальне значення	Максимальне значення	Стандартне відхилення
Цілі переваги над однокласниками	15,52	5	25	5,37
Цілі уникнення навчальної невдачі	15,49	5	25	4,91
Цілі вдосконалення навчання	14,74	4	20	2,94

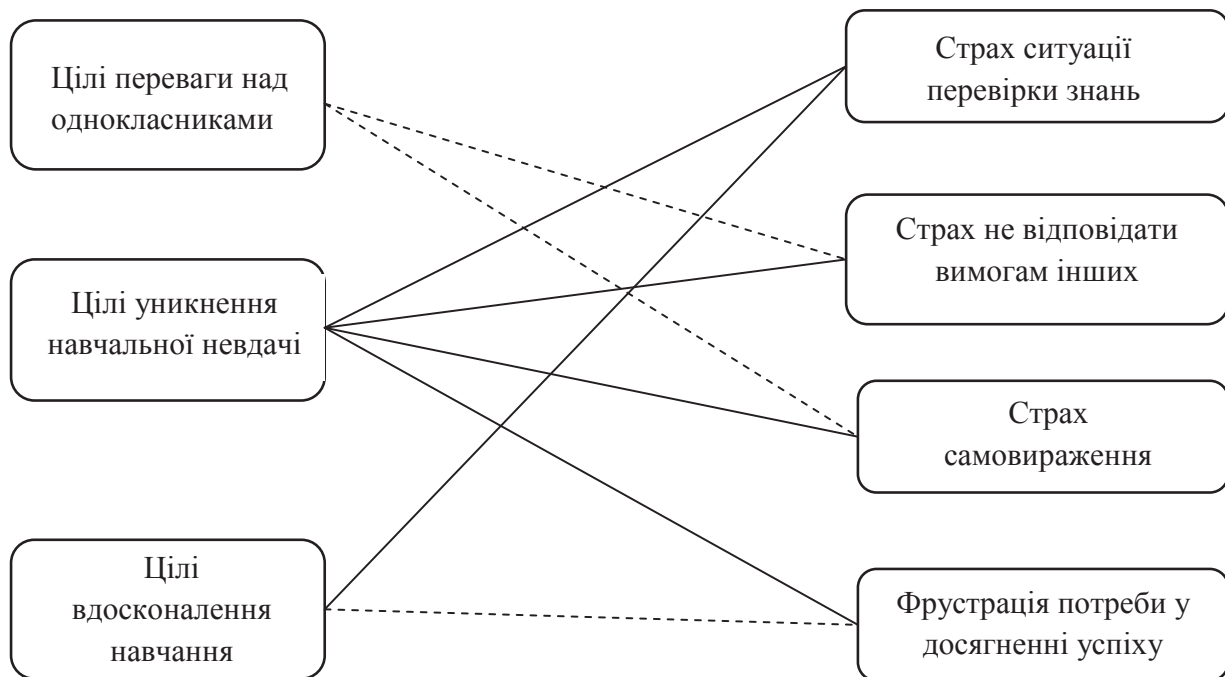

Рис. 2. Кореляційні плеяди показників цілей навчальної діяльності та навчальної тривожності школярів (дискримінативна валідність)

мати високі оцінки (цілі вдосконалення навчання), а також уникати навчальних невдач, поганих оцінок, ситуацій нерозуміння матеріалу (цілі уникнення навчальних невдач).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гордеева Т.О. Мотивация учебной деятельности школьников и студентов: структура, механизмы, условия развития : дисс. ...д. психол. н. 19.00.07 / Т.О. Гордеева. – М. : МГУ, 2013. – 444 с.
2. Кузнецов М.А. Эмоциональное отношение к учению у студентов с разными видами мотивационной регуляции деятельности / М.А. Кузнецов, Я.В. Козуб // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки. – 2015. – Вип. 6. – С. 86.
3. Практическая психодиагностика. Методы и тесты : учеб пособие / [под ред. Д.Я. Райгородского]. – Самара : БАХРАХ, 1998. – 672 с.
4. Скворчевська Є.Л. Психологічні особливості становлення мотиваційно-ціннісної сфери студентів інженерно-педагогічних спеціальностей : автореф. дис. ...19.00.07 / Є.Л. Скворчевська. – Харків : ХНПУ, 2005. – 19 с.
5. Фетискин Н.П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н.П. Фетискин. – М. : Изд-во Института Психотерапии, 2002. – 490 с.
6. Фоменко К.І. Мотиваційні особливості академічної саморегуляції студентів / К.І. Фоменко, О.І. Кузнецов // Проблеми сучасної психології: Збіник наукових праць Кам'янець-Подільського університету імені Івана Огієнка / За ред. С.Д. Максименка, Л.О. Онуфріє-

вої. – Вип. 25. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. – С. 582.

7. Фоменко К.І., Кузнецов О.І. Мотиваційні фактори психічних станів студентів у різних умовах навчальної діяльності / К.І. Фоменко, О.І. Кузнецов // Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. – Вип. 50. – X. : ХНПУ, 2015. – С. 278.
8. Яцюк М.В. Адаптація опитувальника академічної саморегуляції Р.М. Райана і Д.Р. Коннелла (Causal Dimension Scale II SRQ-A) / М.В. Яцюк // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 4. – С. 45.
9. Elliot A.J. Approach and avoidance motivation and achievement goals // Educational Psychologist, 1999. – V. 34. – P. 169–189.
10. Elliot A.J., McGregor H.A. A 2 x 2 achievement goal framework // Journal of Personality and Social Psychology, 2001. – V. 80. – P. 501–519.
11. Harackiewicz J.M., Barron K.E., Tauer J.M., Elliot A.J. Predicting success in college: a longitudinal study of achievement goals and ability measures as predictors of interest and performance from freshman year through graduation // Journal of Educational Psychology, 2002. – V. 94(3). – P. 562–575.
12. Pekrun R., Elliot A.J., Maier M.A. Achievement goals and achievement emotions: Testing of a model of their joint relations to academic performance // Journal of Educational Psychology, 2009. – V. 101. – P. 115–135.
13. Regner I., Escribe C., Dupeyrat C. Evidence of social comparison in mastery goals in natural academic settings // Journal of Educational Psychology, 2007. – V. 99. – P. 575–583.
14. Richardson M., Abraham C., Bond R. Psychological correlates of university students' academic performance: a systematic review and meta-analysis // Psychological bulletin, 2012. – V. 138, 2. – P. 353–387.

Додаток

Кінцева версія опитувальника цілей досягнення в навчальній діяльності школярів основної школи

Інструкція: «Будь ласка, укажіть, наскільки кожне з тверджень відображає твою думку стосовно власної навчальної діяльності. Використовуй наступні варіанти відповідей: «Не згоден», «Скоріше не згоден», «Важко відповісти», «Скоріше згоден», «Згодний».

1. У навчанні для мене важливо показати кращі результати, ніж в інших учнів у моєму класі.
 2. Мене турбує, що я не навчусь всього чого би міг навчитися в школі.
 3. У навчанні я хочу дізнатися якомога більше.
 4. Я хочу уникнути поганих результатів у навчанні.
 5. Для мене важливо продемонструвати більш високі результати в навчанні порівняно з іншими учнями в класі.
 6. Іноді я боюся, що не зрозумію матеріал, який ретельно вивчаю.
 7. Моя мета в навчанні – уникнути поганого виконання завдань.
 8. Моя мета в навчанні – отримувати більш високі оцінки, ніж у більшості учнів.
 9. У навчанні мене часто турбує те, що я можу не встигнути дізнатися про те, що можливо.
 10. Мене мотивує страх отримати погані оцінки в навчанні.
 11. Мені важливо навчатися краще за моїх однокласників.
 12. Мене турбує, що в школі я можу не впоратися з яким-небудь важким завданням.
 13. Я дуже сильно хочу повністю зрозуміти і гарно знати той матеріал, який ми вивчаємо.
 14. Мене турбує те, щоб у навчанні не бути гіршим за інших своїх однокласників.
- Ключ:** Шкала цілей переваги над однокласниками – 1, 5, 8, 11, 14.
Шкала цілей уникнення навчальної невдачі – 2, 6, 9, 10, 12.

Шкала цілей вдосконалення навчання – 3, 4, 7, 13.

Підраховується сума балів за номерами тверджень кожної зі шкал.

«Не згоден» – 1 бал, «Скоріше не згоден» – 2 бали, «Важко відповісти» – 3 бали, «Скоріше згоден» – 4 бали, «Згоден» – 5 балів.

Рівень	Шкала цілей переваги над однокласниками	Шкала цілей уникнення навчальної невдачі	Шкала цілей вдосконалення навчання
Низький	5 – 9	5 – 9	4 – 11
Середній	10 – 20	10 – 20	12 – 16
Високий	21 – 25	21 – 25	17 – 20